

7. STUDII ȘI CERCETĂRI ÎN BIBLIOTECA PUBLICĂ

Victoria VASILICA, Angela DRĂGĂNEL

7.1 ABC-ul proprietății intelectuale

Actualmente, trăim într-o lume a comunicării globale instantanee în care toți sunt familiarizați cu dezvoltarea tehnologică. Noile tehnologii de înregistrare și transmitere a textelor, au proliferat imagini sonore sau vizuale. Tehnologia digitală a creat capacități prodigioase pentru stocarea, diseminarea și preluarea cunoștințelor [18].

Tehnologiile oferă posibilități fără precedent de comunicare între oameni în ceea ce privește dezvoltarea industriilor culturale și exploatarea lucrărilor din întreaga lume. În același timp, posibilitatea pirateriei operelor protejate a crescut dramatic. În multe țări, precum și pe arena internațională, a fost adus în centrul atenției termenul „proprietate intelectuală”, pentru că problemele legate de dreptul de autor s-au amplificat. Legile privind drepturile de autor și standardele internaționale sunt revizuite în mod regulat pentru a face față provocărilor noilor tehnologii și a oferi instrumente de reglementare unice.

La nivel național, autoritatea administrativă, responsabilă de promovarea și realizarea activităților în domeniul protecției juridice a proprietății intelectuale privind drepturile de proprietate industrială, dreptul de autor și drepturile conexe este Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI), o autoritate administrativă centrală în subordinea Guvernului. Cadrul legal care reglementează activitatea acestei instituții cât și protejează autorii de conținuturi poate fi accesat de pe site-ul AGEPI (<http://agepi.gov.md/ro>).

Proprietatea intelectuală este un instrument fundamental în crearea unui mediu favorabil inovării, creativității și liberei concurențe pentru dezvoltarea economică, socială și culturală a

Republicii Moldova și în sens foarte larg, cuprinde drepturile legale ce rezultă din activitatea intelectuală în domeniile industrial, economic, comercial, științific, literar sau artistic [11]. Legislația ce ține de domeniul proprietății intelectuale urmărește două scopuri bine definite: stabilirea drepturilor morale și economice ale creatorilor asupra creațiilor lor, precum și a drepturilor publicului de a avea acces la aceste creații; promovarea creativității, propagarea și încurajarea unei valorificări echitabile a rezultatelor acestei activități [1].

În mod tradițional, proprietatea intelectuală se împarte în două ramuri: proprietatea industrială și dreptul de autor și drepturile conexe.

Dreptul de autor este o formă de lege privind proprietatea intelectuală, care protejează toate lucrările create de ingeniozitatea omului, lucrările originale ale autorilor incluzând literatură, dramaturgie, muzică, și lucrări artistice cum ar fi poezie, romane, filme, cântece, arhitectură etc. De-a lungul anilor s-a adaptat la evoluția timpurilor și până azi include cele mai actuale creații precum programe de computer, site-uri Web.

Dreptul de autor și drepturile conexe sunt esențiale pentru creativitatea umană prin încurajarea creatorilor sub forma unei recunoașteri morale și a unei remunerații echitabile. Datorită acestui sistem de drepturi, autorii sunt siguri că opera lor poate fi difuzată fără teamă, că ar putea fi copiată sau piratată. Acest lucru facilitează cultura, cunoștințele și divertismentul peste tot în lume [20, p. 30].

La noi în țară, „dreptul de autor și drepturile conexe, protecția acestor drepturi și răspunderea pentru încălcarea lor se reglementează de Constituția Republicii Moldova, tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte”, Legea privind drepturile de autor și drepturile conexe și de alte acte normative. Totodată, „legislația ce reglementează protecția drepturilor de autor,

interacționează cu alte domenii (*Legea presei, Legea cu privire la biblioteci, Legea cu privire la publicitate, Codul Audiovizualului, Legea cu privire la cinematografie, etc.*)” [20, p. 3].

Bibliotecile au un rol cheie în asigurarea accesului la informația protejată de dreptul de autor [2, p. 3]. În *Legea cu privire la biblioteci*, nr. 160 din 20.07.2017, art. 37, se menționează: „În procesul promovării și diseminării documentelor din colecțiile acestora, al utilizării resurselor informaționale, bibliotecile respectă prevederile Legii nr.139/2010 privind dreptul de autor și drepturile conexe, precum și reglementările internaționale privind excepțiile și limitările dreptului de autor” [8].

Excepții și limitări a dreptului de autor pentru biblioteci în vederea bunei desfășurări a activității sale pot fi găsite în *Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe*:

- Articolul 27 „Reproducerea reprografică de către biblioteci, arhive și de alte instituții”, p. 1, lit. a) „a unei opere publicate legal atunci când reproducerea se face de către biblioteci și arhive și nu urmărește obținerea unui avantaj economic sau comercial, direct sau indirect, ci pentru a înlocui exemplarele pierdute, distruse sau devenite inutilizabile ori pentru a pune exemplare la dispoziția altor biblioteci sau arhive similare în vederea înlocuirii, în colecțiile lor proprii, a operelor pierdute, distruse sau devenite inutilizabile, dacă obținerea pe cale obișnuită a unor asemenea exemplare ale operei nu este posibilă” și lit. b) „a unor articole aparte și a altor opere cu volum mic sau a unor extrase de proporții reduse din opere literare publicate legal (cu excepția programelor de calculator) atunci când reproducerea se face de către biblioteci sau arhive pentru necesitățile persoanelor fizice, care utilizează exemplarele, astfel reproduse în scopuri private de studiu sau cercetare, și nu urmărește obținerea unui avantaj economic sau comercial, direct sau indirect”;

- Articolul 47 „Remunerația pentru valorificarea operelor intrate în domeniul public și a expresiilor folclorice” p. 5: „fixa-

rea în formă electronică a operelor intrate în domeniul public în scopuri de arhivare de către biblioteci, fără obținerea unui avantaj economic sau comercial, direct ori indirect, este permisă fără consimțământul autorului sau al altui titular al dreptului de autor și fără plata vreunei remunerații” [9].

Biblioteca este esențială pentru învățământ, cercetare și cultură. Ea promovează accesul la informații și dezvoltarea economică și socială. Este în interesul public de a nu fi limitată printr-un drept de împrumut public în legislația națională sau de dispozițiile contractuale, pentru că dreptul de autor încurajează creativitatea și studiul, iar bibliotecarul „în toate acțiunile sale zilnice, întruchipează valorile universale ale profesiei. Cel mai important dintre toate este să garantezi dreptul fundamental la libertatea intelectuală, la libera gândire, adică dreptul la acces la toate formele de exprimare a cunoștințelor și culturii” [6].

„Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe” reglementează deținerea, controlul și distribuirea de informații și cunoștințe. Bibliotecile permit fiecărei persoane de a găsi, accesa și utiliza informații și cunoștințe. Dreptul de autor este, prin urmare, o preocupare majoră pentru biblioteci, pentru că acesta reglementează activitatea bibliotecară. „Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe” afectează în mod direct serviciile de bibliotecă, care oferă acces la resursele informaționale științifice, de cercetare, formare profesională în fiecare țară [4, p. 85].

7.2 Politici de cercetare în biblioteca publică

Domeniul biblioteconomic și informării oferă o vastă varietate de cercetare pentru biblioteci. O strategie bine gândită, racordată la necesitățile instituționale ne poate ajuta să ne găsim nișa de contribuitor la cercetare, or, lipsa cercetării în bibliotecă are ca rezultat și lipsa de popularitate a profesiei.

Biblioteca trebuie să se centreze pe analize și sinteze, valo-

rificări de date, promovări, evaluări ale impactului serviciilor/ produselor oferite comunității, pe dezvoltarea capacității umane pentru o cât mai eficientă activitate de prestare a noilor servicii, pe cooperarea în cercetare, pe dezvoltarea schimbului de idei și bune practici, iată de ce are nevoie de o viziune asupra acestora. Viziunea instituțională este necesar de a fi materializată într-un document care ar reglementa activitatea de cercetare din cadrul instituției. Or conform standardului SM SR EN 9001:2015 „Sisteme de management al calității. Cerințe”, biblioteca trebuie să se orienteze către îmbunătățirea performanței și dezvoltarea unei baze solide pentru inițiative de dezvoltare durabilă, iată de ce este necesar documentul „Politici de cercetare în bibliotecă” recomandat bibliotecilor pentru evaluarea activității conform prevederilor „Regulamentului privind evaluarea bibliotecilor publice” și elaborat conform prevederilor Legii cu privire la bibliotecă (nr. 160 din 20.07.2017, art. 1) care definește noul statut al bibliotecii drept „... serviciu public de asigurare a accesului la lectură și de dezvoltare a interesului pentru informare, învățare, educație și cercetare, activități culturale, precum și prin sporirea capacităților de implicare a bibliotecii în transferul de cunoștințe și în formarea liberă a opiniilor”(8).

Acest document definește activitatea de cercetare desfășurată de bibliotecă în sprijinul planificării strategice, motivării personalului, reprezentării impactului activităților și îmbunătățirii autorității instituției. Prin acest document biblioteca se afirmă ca o instituție care participă la dezvoltarea și aprofundarea cunoștințelor în domeniu, pe baza unor metode științifice dovedite. Documentul „Politici de cercetare în bibliotecă” definește contribuția bibliotecii publice la cercetare și la progresul cunoașterii în domeniu biblioteconomic.

Conținutul documentului trebuie să corespundă prevederilor „Codului cu privire la Știință și Inovare al Republicii Moldova”

(nr. 259 din 15.07. 2004) privind cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică (definite ca „elaborarea/crearea instrumentelor de materializare a cercetării în cadrul de reglementare și tehnologic pentru servicii, produse etc.”), transferul tehnologic (care ține de „introducerea în circuitul practic a tehnicilor/tehnologiilor biblioteconomice, a produselor și serviciilor rezultate din cercetare” [3]. Recomandările metodologice în sprijinul elaborării documentului sunt disponibile online la adresa: <http://molddis.bnrm.md/handle/123456789/1102>.

Elaborarea politicilor de cercetare, identificarea liniilor generale, a acțiunilor, direcțiilor și domeniilor de cercetare ale instituțiilor, precum și constatarea metodelor de sprijinire a activității de cercetare în bibliotecă vor accentua rolul bibliotecii ca și instituție de cercetare, care își exercită funcția sa științifică prin valorificarea colecțiilor de documente, exercitarea funcțiilor de centru metodologic de organizare și coordonare a activității de cercetare în biblioteconomie și științe ale informării.

Cercetarea are loc în orice tip de bibliotecă, indiferent de apartenența funcțională a acesteia – națională, publică teritorială, din instituțiile de învățământ, specializate. Necesari sunt să fie stabilite domeniile de interes în funcție de posibilități, competențe, specificul comunității servite, dar și de necesitățile instituționale.

Temeiul juridic pentru elaborarea documentului „Politici de cercetare în bibliotecă” îl reprezintă *Regulamentul privind activitatea metodologică în cadrul Sistemului Național de Biblioteci din Republica Moldova*, aprobat de Ministerul Culturii prin ordinul nr. 2 din 13.01.2016. Acesta prevede:

Cap. II, p. 7: lit. a) Biblioteca Națională a Republicii Moldova:

- efectuează studii și cercetări fundamentale în domeniul biblioteconomiei (istoria cărții, scrisului și a tiparului, istoria bibliotecilor, patrimoniul național mobil, digitizarea, informatizarea bibliotecilor etc.), studii în vederea optimizării procesului

de dirijare a bibliotecilor, lucrări de sociometrie bibliotecară, marketing și management de profil etc.

- elaborează programe cumulative de perspectivă privind activitatea de cercetare și dezvoltare în cadrul Sistemului Național de Biblioteci;

- coordonează activitatea de cercetare și dezvoltare în biblioteconomie în cadrul Sistemului Național de Biblioteci.

Lit. b) Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”:

- realizează studii și cercetări specifice activității bibliotecare destinate copiilor;

- organizează/participă la activități științifice și culturale, acțiuni de promovare a biblioteconomiei la nivel național și internațional (conferințe, simpozioane, sesiuni, seminare etc.).

P. 8: Centrele biblioteconomice departamentale:

- realizează studii și cercetări specifice activității biblioteconomice din rețea, acestea fiind integrate în programele naționale, elaborate în cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova;

- organizează/participă la activități științifice și culturale, organizate la nivel național și internațional.

P. 9: Centrele biblioteconomice teritoriale:

- efectuează studii și cercetări locale în biblioteconomie;

- participă la activități științifice și culturale, organizate la nivel național și internațional și diseminează informațiile la locul de muncă, în comunitate [15].

Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a bibliotecilor publice prevede anumite responsabilități ale bibliotecilor privind cercetarea de profil: „Biblioteca publică, indiferent de tipul ei, întru realizarea funcțiilor sale, exercită următoarele atribuții generale, pe care le realizează la nivelul său ... în scopul asigurării acoperirii necesităților utilizatorilor săi privind serviciile de bibliotecă: a) evaluează periodic, dar nu mai rar decât o dată în an, necesitățile membrilor comunității prin intermediul sondajelor, interviuri-

lor, chestionarelor sau al altor forme de colectare a informației respective; d) evaluează periodic, dar nu mai rar decât o dată în an, impactul serviciilor prestate pentru membrii comunității și asigură aducerea la cunoștință publică și promovarea rezultatelor acestei evaluări” [14, capitolul II, poziția 8].

Referitor la biblioteca publică din instituția de învățământ regulamentul-cadru stipulează atribuții specifice: valorifică patrimoniul documentar al cadrelor didactico-științifice universitare prin cercetare, realizarea de instrumente de informare bibliografică, constituirea și dezvoltarea repozitoriului instituțional, promovarea accesului deschis la informație [14, poziția 13].

Biblioteca publică cu statut de centru biblioteconomic exercită următoarele atribuții specifice: desfășoară sau participă la realizarea de studii, cercetări, evaluări privind formarea personalului de specialitate al bibliotecii, precum și referitoare la alte tematici în domeniul biblioteconomiei și științei informării [14, poziția 15].

Pentru executarea atribuțiilor care îi revin, biblioteca publică are următoarele drepturi: „1) să efectueze și/sau să participe la realizarea de studii, cercetări, evaluări în domeniul biblioteconomiei și științei informării, sociologiei lecturii” [14, poziția 16].

7.3 Cercetarea în bibliotecă: direcții, conținuturi, produse

Cercetarea în bibliotecă poate fi definită drept o „investigație sistemică a unui subiect și a contextului său, prin colectarea datelor în conformitate cu strategia prestabilită, analiza și publicarea rezultatelor și recomandărilor obținute” [5].

Biblioteca contribuie substanțial și asigură suport pentru cercetarea fundamentală – „activitate care are drept scop dobândirea de noi cunoștințe, formularea și verificarea a noi ipoteze și teorii într-un domeniu al științei” [3, art. 6]. Referindu-ne la cercetarea de profil, în bibliotecă se realizează preponderent cercetarea aplicativă – „activitate care are drept scop acumularea și utilizarea

cunoștințelor noi pentru soluționarea unor probleme practice, pentru crearea de noi produse, tehnologii și servicii sau pentru îmbunătățirea lor” [3, art. 7]. O componentă esențială a cercetării în bibliotecă constituie dezvoltarea experimentală – „activitate sistematică fundamentată pe cunoștințele existente, obținute în urma cercetării și/sau din experiența practică, care este orientată spre obținerea de materiale, produse sau dispozitive noi, stabilirea de noi procedee, sisteme și servicii ori spre ameliorarea substanțială a celor deja existente sau stabilite” [3, art. 8].

De regulă, în biblioteci cercetarea se desfășoară în direcțiile: cercetarea statistică, biblioteconomică, bibliografică și de marketing.

Cercetarea statistică

Cercetarea statistică reprezintă un proces de cunoaștere a activității bibliotecii și care urmărește două obiective importante: unul static și altul dinamic. Cercetarea statistică care urmărește obiectivul static se rezumă la descrierea statistică a colectivității cercetate. În cazul obiectivului dinamic este vorba despre determinarea evoluției colectivității cercetate, studiată în raport cu diferitele variații constatate din descrierea statistică. Cercetarea de acest tip se realizează cu ajutorul metodelor statistice și cuprinde patru etape:

- observarea statistică (evidența, înregistrarea după o metodologie unitară a caracteristicilor proceselor privind dezvoltarea colecțiilor, relațiile cu publicul și altele)
- prelucrarea statistică (folosind o serie de metode și tehnici de calcul standardizate, se obțin indicatorii statistici (SM ISO 2789:2015 Informare și Documentare. Statistici internaționale de bibliotecă), de performanță/relaționali (SM ISO 11620:2016 Informare și Documentare. Indicatori de performanță pentru biblioteci) și de impact (SM ISO 16439:2018 Informare și documentare – Metode și proceduri pentru evaluarea impactului bibli-

otecilor). Integrarea statisticii instituționale în statistica oficială;

- analiza și interpretarea rezultatelor (confruntarea și compararea indicatorilor, datelor; formularea concluziilor și identificarea sectoarelor de centrare a eforturilor; fundamentarea programelor și strategiilor de dezvoltare);

- diseminarea/difuzarea informațiilor statistice (sunt accesibile tuturor utilizatorilor sub formă de publicații statistice pe suport de hârtie sau în format electronic; reflectarea datelor statistice în documentele instituționale (strategii, programe, rapoarte), prin intermediul bazelor de date „Sistemul de raportare on-line Nr 6-c” și „Sistemul de raportare lunară on-line” <http://www.ort.bnrm.md/ro/login>, ținute la zi de către bibliotecile publice teritoriale și administrate de către Centrul de Statistică din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova. Pagina Web a BNRM asigură accesul la datele statistice privind Sistemul Național de Biblioteci la adresa <http://www.bnrm.md/index.php/statistica>;

- utilizarea acestora în activități de advocacy, lobby, marketing [12].

Produse ale cercetării statistice: articole; comunicări la reuniuni profesionale; conferințe de presă sau briefing-uri; la nivel național editarea culegerii statistice odată la 2 ani (<http://bnrm.md/files/publicatii/situatii%20statistice.pdf>); actualizarea paginii țării în ”Library Map of the World” (<https://librarymap.ifla.org/>; compartimente în „Anuarul statistic al Republicii Moldova - https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2019/10_AS.pdf).

Cercetarea biblioteconomică

Cercetarea biblioteconomică este realizată în scopul optimizării sistemului de resurse, servicii și produse informațional-bibliotecare ale instituției. Cercetarea în această direcție integrează aspecte ce țin de:

- dezvoltarea colecțiilor/resurselor informaționale (factori

socio-culturali în formarea unei diversități tematice de completare a resurselor; factori socioculturali ai structurii după tipuri de documente; criteriile de limbă a achizițiilor; profilul de interes și valoare locală al completării colecției; investigarea profilului de interes al utilizatorilor și orientarea resurselor informaționale către principalele grupuri de utilizatori; deschideri privind utilizarea resurselor în Acces Deschis; evaluarea colecției după conținut și utilizare (prin studii bibliometrice); studierea opiniei utilizatorilor privind calitatea resurselor informaționale, plasarea și reamplasarea colecțiilor bibliotecii etc.);

- prelucrarea analitico-sintetică a documentelor (evaluarea calității cataloagelor, studii privind eficiența cataloagelor, utilizarea informațiilor sociologice în editarea cataloagelor);

- relații cu publicul (evaluarea impactului general de activitate a bibliotecii; analiza pieței necesităților de noi servicii de bibliotecă; crearea și dezvoltarea de noi servicii în scopul dezvoltării competențelor utilizatorilor; evaluarea impactului bibliotecii asupra persoanei, comunității și instituției, a celui social etc.);

- formarea profesională continuă a personalului bibliotecii (diagnoza situației privind personalul de specialitate din bibliotecă; identificarea necesităților de formare profesională continuă a personalului de specialitate; instituirea unui sistem coerent și logic de formare profesională continuă; evaluarea impactului activităților educaționale);

- managementul de bibliotecă (fundamentele socioculturale ale misiunii bibliotecii; cultura organizațională modernă a bibliotecii; democratizarea managementului bibliotecii; dezvoltarea socială a personalului bibliotecii; factorii sociali ai comportamentului muncii; factorii sociali și psihologici ai managementului bibliotecii; managementul personalului bibliotecii; politica de personal al bibliotecii; planificarea carierei; motivarea echipei de bibliotecă; rolul culturii organizaționale în promovarea unui comportament eficient al

muncii; managementul tehnologiilor informaționale etc.);

- susținerea metodologică a activităților bibliotecilor: (instituirea unui sistem de reuniuni profesionale; monitorizarea activităților bibliotecilor; evaluarea eficienței activităților metodologice ale bibliotecii; evaluarea socială a inovațiilor;
- alte aspecte (în funcție de specificul bibliotecii) (12).

Produse ale cercetării biblioteconomice: rapoarte, proiecte, documente de reglementare, publicații, propuneri inovaționale și recomandări pentru implementare. Totodată sunt editate publicații - monografii, articole, reviste de specialitate cu caracter științific și praxiologic.

Cercetarea bibliografică

Cercetarea bibliografică este activitatea care constă în selectarea, evaluarea, identificarea bibliografică a documentelor în funcție de tema de interes solicitată de către utilizatori sau prioritară pentru bibliotecă.

O cercetare bibliografică pe o temă dată reprezintă ea însăși un instrument ce sintetizează, adună, organizează analize, abordări prin metode interdisciplinare de cercetare [19]. Cercetarea bibliografică este o zonă permanentă de interogare, bibliotecarul fiind implicat pentru identificarea bibliografică, clasificarea, ordonarea documentelor de arhivă, a cărților, contribuțiilor în culegeri și periodice, surselor electronice.

Produsele cercetării bibliografice sunt: bibliografii tematice/pe domenii și biobibliografii; buletine; cataloage; indexuri; repertorii; baze de date gen „Satul/raionul/orașul/municipiul... în publicații”, monografii bibliografice privind personalitățile localității. Este vorba de elaborarea bibliografiilor de semnalare (în care predomină doar descrierile bibliografice), dar și a celor analitice (descrierile bibliografice sunt însoțite de rezumat).

Cercetarea de marketing

Cercetarea de marketing este definită drept „culegerea, analiza și diseminarea sistematică a informațiilor despre mediul extern, consumatori și clienți, cu scopul de a ajuta organizațiile să mențină legătura cu oamenii care se folosesc de produsele și serviciile lor și de a lua decizii informate în privința obiectivelor pe termen scurt și pe termen lung. Cercetarea de marketing este o formă de cercetare aplicată cu o finalitate practică.” [5]. Ca variantă specială marketingului non-profit și implicit al celui cultural se distinge marketingul bibliotecilor [13].

Cercetarea de marketing în bibliotecă urmărește justificarea introducerii de noi servicii, schimbări structurale, studierea gradului de achiziție a documentelor, a impactului serviciilor și produselor, a bazei materiale și tehnice. Cercetarea de marketing a bibliotecii reprezintă un proces sistemic și obiectiv, care generează informații necesare adoptării deciziilor de management și marketing.

Directiile de aplicare a cercetării de marketing: marketingul social al serviciilor de bibliotecă; poziționarea serviciilor de bibliotecă într-un mediu concurențial; segmentarea pieței serviciilor de bibliotecă; activități de promovare a bibliotecii; formarea imaginii bibliotecii; nevoile de informare a diferitor comunități etc.

Rolul cercetărilor de marketing în activitatea bibliotecilor este complex și poate fundamenta programele de marketing ale instituției. Cercetarea de marketing este o operațiune practică cu ajutorul căreia pot fi conectați utilizatorii bibliotecii cu produsele și serviciile pe care aceasta le oferă. Rezultatele cercetării de marketing identifică noi oportunități de dezvoltare ale serviciilor și produselor, dar și generează unele noi, perfecționează și evaluează cele existente.

Cercetarea de marketing presupune anumite concluzii, decizii de fond, care pot fundamenta anumite programe de marketing. Se recomandă axarea pe următoarele obiective ale politicii de mar-

keting: identificarea utilizatorilor potențiali și nevoilor acestora; analiza satisfacției utilizatorilor; analiza nevoilor de noi servicii; analiza imaginii bibliotecii în comunitatea servită. Domeniile cercetării de marketing în bibliotecă ar putea fi:

- cercetări referitoare la mediul intern al bibliotecii: obiectivele, strategiile și politicile de dezvoltare, resursele umane, materiale și financiare ale bibliotecii (volumul, structura, calitatea și disponibilitatea lor), capacitatea de mobilizare și de adaptare a acestora la obiectivele urmărite, valoarea economică a bibliotecii;

- cercetări referitoare la factorii mediului extern: evoluția generală a domeniului, cadrul legislativ și instituțional, mediul tehnologic, demografic, cultural etc.

- studierea pieței: aspectele generale ale pieței (caracteristicile, structura, capacitatea și conjunctura pieței, dinamica fenomenelor de piață etc.), diferitele fenomene și categorii ale pieței (cererea și oferta, prețurile și tarifele, identificarea segmentelor de consumatori etc); studii ale necesităților informaționale;

- cercetări de evaluare a impactului general al bibliotecii, privind serviciile/ produsele acesteia;

- cercetarea activității de promovare: structura pe forme a acestei activități, selecția mediilor și suporturilor publicitare, elaborarea mesajelor publicitare, programarea campaniilor promoționale, evaluarea eficienței activității promoționale, notorietatea produsului și a bibliotecii, imaginea bibliotecii și altele;

- cercetarea opiniei publice [12].

Produse ale cercetării de marketing: politici, proiecte, programe, strategii, experiențe, servicii noi, branduri, date statistice îmbunătățite etc.

7.4 Impactul cercetării în bibliotecă

Impactul activității de cercetare asupra comunității profesionale poate fi măsurat doar după diseminarea/implementarea rezulta-

telor acesteia în țară și străinătate. Pentru o mai bună vizibilitate, de exemplu a publicațiilor, acestea se integrează în baze de date în Acces Dechis.

Cercetarea statistică oferă suport pentru cantitatea, dar și calitatea serviciilor/produselor de bibliotecă. Datele statistice și indicatorii de performanță sunt utilizați în demersul managerial, demonstrarea impactului asupra comunităților și a membrilor comunității, dezvoltarea și promovarea bibliotecii și a profesiei etc.

Pentru evaluarea impactului cercetării în bibliotecă sunt recomandați următorii itemi:

- *indicatorii statistici*: numărul de publicații semnate de către personalul de specialitate, numărul de publicații editate sub egida bibliotecii, număr de comunicări prezentate în cadrul reuniunilor științifice de diferite niveluri, numărul angajaților cu titlu științific, activități de transfer tehnologic etc.

- *indicatorii de performanță*: procentul membrilor comunității înscriși la bibliotecă, intrări per utilizator, împrumut per utilizator, numărul de utilizare a echipamentului per locuitor, numărul mediu de angajări în câmpul muncii per participant instruit, etc. Datele reflectă influența pozitivă a bibliotecii asupra membrilor comunității stabilind relații de încredere; demonstrează angajamentele multiple ale bibliotecii; indică accesibilitatea și fiabilitatea resurselor/serviciilor; competența și utilitatea bibliotecarilor, adecvarea serviciilor și produselor bibliotecii la nevoile populației [7]

- *dovezi observate, solicitate*: de exemplu, recenzarea publicațiilor de către experți, analiza citărilor publicațiilor semnate de către personalul de specialitate, indexarea publicațiilor bibliotecii în baze de date în acces deschis, a periodicelor în Instrumentul Bibliometric Național etc.

Menționăm și importanța evaluării impactului cercetării prin metode bibliometrice, adică măsurarea cantitativă a cercetării științifice. Calculul indicatorilor se face prin intermediul bazelor de

date bibliografice. Există indicatori bibliometrici pentru publicații, care permit aprecierea relativă a impactului (importanței) unei reviste, indicând frecvența cu care articolele din revistă sunt citate și se generează folosind datele din Web of Science; pentru articole, care sunt indexate în Web of Science, Scopus, Google academic, Publish of Perish și pentru autori (indicele Hirsch). Toate aceste măsurări se pot face dacă rezultatele cercetărilor sunt publicate în acces deschis.

Vizibilitatea rezultatelor cercetărilor va fi asigurată și pe alte căi cum sunt manifestările de specialitate de anvergură locală, zonală, națională, internațională (workshop-uri, mese rotunde, conferințe), în mod deosebit participări cu comunicări/prezentări.

Pentru punerea în aplicare a practicilor inovatoare în activitatea bibliotecilor este importantă dezvoltarea schimbului de experiență și de bune practici de diferite niveluri: local, departamental, național, internațional.

Cercetarea bibliografică este o parte a brandului unei biblioteci, adăugând valoare acesteia. Biblioteca se concentrează pe accentuarea cercetării impactului publicațiilor bibliografice, elaborate sub egida ei, colectând dovezi (recenzii și prezentări ale consultanților, autorilor, utilizatorilor etc.)

Exemplu: *Calendarul Național-2020*, editat de către BNRM, care poate fi accesat la link-ul <http://www.bnrm.md/files/publicatii/calendar%202020.pdf>, este prezentat de către Valentina Eșanu, doctor în istorie: "... Acest periodic este destinat tuturor celor care se interesează de marele personalități și evenimente din istoria poporului român, precum și de marele figuri din întreaga lume, care au marcat prin opera și faptele lor destinul și activitatea timp de secole a popoarelor lumii" [21].

Prin cercetarea de marketing în bibliotecă poate fi îmbunătățit procesul de achiziție a documentelor, amplificată corelarea serviciilor/produselor oferite de către bibliotecă necesităților utili-

zatorilor, diversificarea și personalizarea acestora. Ca rezultat al cercetării de marketing, biblioteca se orientează spre utilizatori și nevoile lor: se ține seama de cerere, de nevoile de informare, obiectivele comunității și de relația ciclică între colecții, servicii și utilizatori, se pune în acord utilizatorul și cerințele sale cu produsele și serviciile documentare oferite.

În consecință, biblioteca își îmbunătățește imaginea, oferă servicii/produse relevante necesităților membrilor comunității, câștigă loialitatea lor, și-și măsoară succesul în raport cu așteptările lor, devenind o instituție performantă.

Pentru recapitulare:

1. Argumentați rolul bibliotecii în promovarea și realizarea activităților în domeniul protecției juridice a proprietății intelectuale și privind drepturile de proprietate industrială, dreptul de autor și drepturile conexe.
2. Cercetarea este o atribuție pentru fiecare tip de bibliotecă?
3. Care este rolul cercetării în bibliotecă?
4. Identificați factorii, care generează procesul de cercetare într-o bibliotecă.
5. Specificați tipurile de cercetare în bibliotecă.
6. Care sunt produsele de cercetare ale bibliotecii?

Referințe bibliografice:

1. ABC-ul proprietății intelectuale [online]. [citat 26.03.2020]. Disponibil: http://agepi.gov.md/sites/default/files/brosuri/ABC-ul_PI-2016.pdf
2. BELEI, Olga. Protecția drepturilor de autor prin intermediul bibliotecilor [online]. [citat 02.04.2020]. Disponibil: <http://agepi.gov.md/sites/default/files/2015/02/Belei.pdf>
3. CODUL cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova: nr. 259 din 15.07.2004 [online]. [citat 06.04.2020]. Disponibil : <http://lex.justice.md/md/286236/>
4. DEZVOLTAREA politicilor naționale: influențarea lor asupra unei legi echitabile cu privire la dreptul de autor. In: eIFL-IP Advocacy pentru accesul la cunoștințe: dreptul de autor și bibliotecile. Manual cu privire la dreptul de aut. și alte probleme juridice conexe bibliotecilor. Ediție îngrijită: Mariana Harjevschi. Chișinău: „Print-Caro“ SRL, 2009, pp. 85-87. ISBN 978-9975-4069-0-1.
5. DICȚIONAR de biblioteconomie și științe ale informării. Ediție enciclopedică. Chișinău, 2014. 536 p. ISBN 978-9975-4094-8-3.

6. GÓMEZ HERNÁNDEZ, José Antonio. Un espace pour la bibliothéconomie dans les sciences de la documentation [online]. [citată 06.04.2020]. Disponibil: <http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-1998-02-0061-009>

7. GHID în sprijinul implementării SM ISO 16439:2018 „Informare și Documentare. Metode și proceduri pentru evaluarea impactului bibliotecilor” [online]. [citată 06.04.2020]. Disponibil: <http://moldlis.bnrm.md/handle/123456789/1114>

8. LEGE cu privire la biblioteci: [nr. 160 din 20.07.2017] [online]. [citată 26.03.2020]. Disponibil: <http://lex.justice.md/md/371219/>

9. LEGE privind dreptul de autor și drepturile conexe : [nr. 139 din 02-07-2010]. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova [online]. 2010, nr. 191/193, pp. 141-147. [online]. [citată 27.03.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=95282&lang=ro

10. MARKETINGUL de bibliotecă între teorie și practică. O abordare „economică” a „biblioteconomiilor” [online]. [citată 06.04.2020]. Disponibil: <http://www.bcbu.ro/cataloge/unibib/marketingul-de-biblioteca-intre-teorie-si-practica-o-abordare-economica-a-biblioteconomiilor>

11. MUNTEANU, Svetlana. Dezvoltarea strategică a sistemului național de proprietate intelectuală – un imperativ economic și social [online]. [citată 06.04.2020]. Disponibil: https://www.unece.org/fileadmin/DAM/ceci/ppt_presentations/2011/SubRegCapBuild_Chisinau/Munteanu

12. POLITICI de cercetare în biblioteca publică. Recomandări metodologice în sprijinul elaborării documentului instituțional. Elaborat: Ludmila Corghenci, Angela Drăgănel [online]. [citată 27.03.2020]. Disponibil: <http://moldlis.bnrm.md/handle/123456789/1102> Manuscris.

13. REPANOVICI, Angela. Marketingul structurilor infodocumentare. [citată 10 septembrie 2019]. Disponibil: http://webbut.unitbv.ro/Carti%20online/Repanovici/Marketing_Repanovici.pdf

14. REGULAMENTUL-cadru de organizare și funcționare a bibliotecii publice. Aprob. prin ordinul nr. 186 din 26.02.2019 al ministrului Educației, Culturii și Cercetării. In: Monitorul oficial al Rep. Moldova. 2019, nr. 167-170, pp. 47-53 [online]. [citată 09.04.2020]. Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=2&id=380293>

15. REGULAMENTUL privind activitatea metodologică în cadrul Sistemului Național de Biblioteci din Republica Moldova. Aprob. prin ordinul nr. 2 din 13.01.2016 al Ministerului Culturii [online]. [citată 09.04.2020]. Disponibil: http://cbn.mc.gov.md/sites/default/files/document/attachments/Regulament_activitatea_metodologica_SNB_aprobat_MC.pdf

16. SISTEMUL Național de Biblioteci al Republicii Moldova (SNB). Model

strategic. Aprobat prin hotărârea din 27.12.1991 a Colegiului ministerului Culturii și Cultelor al Rep. Moldova). In: *Biblioteconomia Moldovei. Cadru de reglementare*. Chișinău, 1993, pp. 36-37.

17. STAYER, Mihaela. Gestionarea drepturilor de autor: plagiatul și dreptul de autor în cercetare [online]. [citată 03.04.2020]. Disponibil: http://libruniv.usarb.md/images/pdf/proiect_LNSS/Etica-plagiat.pdf

18. THE ABC of copyright: programme and meeting document. UNESCO, 2010. 89 p. ISBN 978-7-80247-198-6. [online]. [citată 03.04.2020]. Disponibil: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000187677>

19. TOMESCU, Silvia-Adriana. O perspectivă distinctă asupra cercetării bibliografice în era digitală. In: *Studii de biblioteconomie și știința informării = Library and Information Science Research*. 2016, nr. 20, pp. 69-76.

20. VERMEIUC, Lilia. Drepturile de autor și drepturile conexe în Republica Moldova [online]. [citată 03.04.2020]. Disponibil: http://agepi.gov.md/sites/default/files/2016/06/Drepturile_de_Autor_%C8%99i_Conexe-Lilia_Vermeiuc.pdf

21. EȘANU, Valentina. doctor în istorie, despre ediția Calendar Național [online]. [citată 14.04.2020]. Disponibil: <http://cercetaribibliografice.blogspot.com/2019/12/valentina-esanu-doctor-in-istorie.html>